

ЛІТЕРАТУРА:

1. Безклубий І.А. Банківські правочини: цивільно-правові проблеми: Моногр. / І.А. Безклубий. – К: КНУ ім. Т. Шевченка, 2005. – 378 с.
2. Молодіко К.Ю. Договір про надання гарантії: суть та правове регулювання / К.Ю. Молодіко // Приватне право і підприємництво. 36. наук. пр. / Вип. 5. – К., 2006. – С. 97–106.
3. Петренко П.Д. Банківські гарантії у міжнародному приватному праві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / П.Д. Петренко; Нац. акад. прав. наук України, НДІ приват. права і підприємництва ім. Ф.Г. Бурчака. – К., 2013. – 20 с.
4. Ефимова Л.Г. Банковская гарантия: понятие и практическая применимость / Л.Г. Ефимова // Хозяйство и право. – 1996. – № 3. – С. 116–121.
5. Петровский Ю.В. О независимости банковской гарантии / Ю.В. Петровский // Банковское право. – 2000. – № 3. – С. 14–20.
6. Рубанов А.А. Международная унификация правил о банковской гарантии и Гражданский кодекс РФ / А.А. Рубанов // Хозяйство и право. – 2000. – № 5. – С. 56–67.
7. Брагинский М.И. Договорное право: Кн. 1: Общие положения / М.И. Брагинский, В.В. Витрянский. – 3-е изд., стер. – М.: Статут, 2011. – 847 с.
8. Рассказова Н.Ю. Банковская гарантия по российскому законодательству / Н.Ю. Рассказова. – М., 2005. – 171 с.
9. Цивільний кодекс України: від 16.01.2003 р. № 435-IV – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

10. Уніфіковані правила Міжнародної торговельної палати для гарантій за першою вимогою» від 01.01.1992 № 458. – [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/988_001.
11. Уніфіковані правила Міжнародної торговельної палати по договірним гарантіям від 01.01.1978 № 325 – [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт ВРУ. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/988_005.
12. Постанова Національного банку України «Про затвердження Положення про порядок здійснення банками операцій за гарантіями в національній та іноземних валютах» від 15.12.2004 № 639 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 3. – Ст. 156.
13. Наказ Державної митної служби «Про затвердження Порядку випуску товарів у вільний обіг під гарантії зобов'язання при ввезенні їх на митну територію України» від 17.03.2008 № 230 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 25. – Ст. 809.
14. Рішення господарського суду міста Києва від 30 березня 2009 року у справі за № 33/369. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/3589644>.
15. Рішення господарського суду Червонозаводський районний суд м. Харкова від 31.10.2011 у справі № 2-1240/11. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/21694398>.
16. Постанова пленуму Верховного Суду України «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними» від 06.11.2009 № 9 // Юридична практика. Судовий випуск. – 2009. – № 12. – С. 24–28.

УДК 347.23; 347.238

СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВСТВА І ПОГЛЯДІВ НАУКОВЦІВ ЩОДО НОВОСТВОРЕНОГО МАЙНА В СІМЕЙНОМУ ПРАВІ

Ніколенко М.Б.,
аспірант

Хмельницький університет управління та права

Стаття присвячена дослідженню аспектів розвитку реєстрації права власності на нерухоме майно. Аналізуються підходи вітчизняних і зарубіжних науковців щодо реєстрації прав на нерухоме майно за часів існування римського права й до часу проголошення незалежності України. Обґрунтовується теза про потребу використання досвіду розвинених країн і створення єдиного реєстру прав на нерухоме майно.

Ключові слова: сім'я, сімейне право, майно, правовідносини, право власності.

Статья посвящена исследованию аспектов развития регистрации права собственности на недвижимое имущество. Анализируются подходы отечественных и зарубежных ученых к регистрации прав на недвижимое имущество во времена существования римского права и до времени провозглашения независимости Украины. Обосновывается тезис о необходимости использования опыта развитых стран и создание единого реестра прав на недвижимое имущество.

Ключевые слова: семья, семейное право, имущество, правоотношения, право собственности.

Nikolenko M.B. FORMATION AND DEVELOPMENT OF LEGISLATION AND THE VIEWS OF SCIENTISTS ON THE NEWLY ESTABLISHED PROPERTY IN FAMILY LAW

The article investigates aspects of registration of ownership of immovable property. Analyzes the approaches of domestic and foreign scientists registration of real property at the time of the Roman law and the Ukraine since independence. Substantiated the thesis of the need to use the experience of developed countries and create a single register of rights to immovable property.

Key words: family, family law, property, right of ownership.

Постановка проблеми. Історико-правова наука, вивчаючи й узагальнюючи досвід минулого, сприяє пізнанню та використанню закономірностей державно-правового розвитку, уникненню повторення помилок. Римське право стало основою сучасного приватного

права, у тому числі й сімейного. Саме римські правники зробили перші спроби розробки теорії набуття права власності. Більшість інститутів римського приватного права продовжує існувати в законодавстві сучасних держав, у тому числі й України, шляхом рецепції.

Належний стан права власності в суспільстві зумовлює стабільність цивільних правовідносин, сприяючи тим самим стійкості політико-економічної ситуації, цивільного обороту і ясності правового становища окремих суб'єктів. Натомість існування недоліків правового регулювання набуття права власності на новостворене нерухоме майно, його державної реєстрації, загальний несприятливий клімат для всього суспільства не сприяють належному захисту прав і законних інтересів держави, власника й користувача, перешкоджає реалізації прав і законних інтересів покупців нерухомості, інвесторів, кредиторів

Ступінь розробленості проблеми. Значний внесок у дослідження інституту державної реєстрації прав на нерухоме майно зробили вчені-цивілісти, зокрема Ч.Н. Азімов, Д.В. Боброва, М.К. Галянтич, О.В. Дзера, А.С. Довгерт, І.В. Жилінкова, Н.С. Кузнецова, О.Д. Крупчан, І.В. Спасибо-Фатеева, Р.О. Стефанчук, Я.М. Шевченко, Г.Ф. Шершеневич, О.О. Погрібний, С.О. Погрібний, Н.О. Саніахметова та ін.

Метою статті є вивчення і творче узагальнення становлення законодавства щодо новоствореного майна й вироблення на цій основі рекомендації щодо подальшого розвитку вітчизняного законодавства.

Виклад основного матеріалу. Дослідники відзначають, що на ранніх етапах розвитку різних правових систем не було вираженого поділу майна на рухоме та нерухоме, а отже, не було й спеціального правового режиму останнього. У Стародавньому Римі основним поділом речей був поділ на манциповані й неманциповані речі, критерієм для якого було застосування або незастосування обряду манципації для переходу права на річ [1, с. 156].

Очевидно, що навіть на вельми ранніх етапах розвитку права одним із елементів правового режиму нерухомого, а також особливо значущого майна було надання публічності актам його відчуження.

Шлюбне право Риму, регулюючи відносини, які складались між чоловіком і жінкою, передбачало укладення двох видів шлюбу: *cum manu* (жінка повністю переходила під владу чоловіка) та *sine manu* (дружина не переходила під владу чоловіка, залишаючи за собою комплекс прав, які їй належали до шлюбу). Правовий статус подружжя повністю залежав від указанного поділу. Шлюб *cum manu* ставив жінку в повну залежність від влади глави сімейства, вона автоматично ставала членом сім'ї чоловіка, утрачаючи всі зв'язки зі своєю родиною. Усе майно цієї жінки переходило у власність глави сімейства. У кращому разі, якщо чоловік уже набув статусу *pater familiae*, жінка залишалась підвладною лише йому. А в разі ненабуття чоловіком указанного статусу, жінка потрапляла під владу його батька на правах доньки. У цій ситуації ми маємо можливість простежити жінку як двосуб'єктного учасника шлюбного правовідношення: стосовно чоловіка – дружина, а щодо *pater familiae* – донька.

Шлюб *sine manu* слугує прикладом розвитку римського приватного права з урахуванням змін в організації сімейних відносин

шляхом перетворення сім'ї на союз споживачів і підвищення господарської та суспільної самостійності жінок [2, с. 108]. У цьому шлюбі жінка залишала за собою комплекс прав, які належали їй до його укладення шлюбу. Сімейні обов'язки кожного із подружжя полягали в зобов'язанні поважати й допомагати один одному, утримуватись від дій, які перешкоджатимуть сімейному союзу, чоловік повинен був утримувати дружину.

На початку в цивільному обороті використовувалася вироблена римським приватним правом необмежена ввідикація (*ubi rem meam invenio, ibi vindico*), що ґрунтувалася на правилі *nemo ad alium plus juris transferre potest, quam ipse habet* (ніхто не може передати більше прав, ніж має сам). Унаслідок цього набувач, котрий набув майно від особи, якій воно не належало, не ставав його власником, хоча б і діяв при цьому добросовісно (*bona fide*) і на законній підставі (*ex iusto titulo*).

Звісно, такий підхід не дозволяв захищати інтереси добросовісного набувача, особливо в контексті швидкого розвитку цивільного обороту й необхідності забезпечення його стабільності. І тому йому на зміну почав використовуватися давньонімецький принцип – *Hand muss Hand wahren* (рука за руку відповідає), на підставі якого з'являються межі застосування ввідикаційного позову.

У римському праві нерухомістю (*res immobiles*) визнавались речі, переміщення яких неможливе в принципі або неможливе без заподіяння істотної шкоди їхній субстанції. До перших належать земельні ділянки, до других – речі, органічно пов'язані із землею, і будівлі, міцно прикріплені до землі (які мають фундамент) [3, с. 43].

Ю.В. Барон відмічає, що нерухомими (*res immobiles*) є ділянки (*solum, res soli, fundi, praedia*) і все те, що з ними природно або штучно з'єднане так, що не може бути відділене без ушкодження сутності (*substantia*) або форми, тобто рослини й будови, що перебувають на поверхні ділянки (*ager* – у селі, *area* – у місті). Складові ділянки або будови у випадку відділення від неї (*ruta caesa, eruta et caesa*, наприклад, пісок, крейда, дерева, кам'яне вугілля) втрачають властивості нерухомих речей і не переходять до покупця ділянки (*urbana*) [4, с. 132].

Нерухомими речами (*res immobiles*) були земельні ділянки (*fundi, praedia*, іноді говорять *solum, res soli*). Їхніми складовими вважалися рослини, що ростуть на них, і збудовані на них будинки. Найважливіший практичний результат цього полягав у тому, що власник землі вважався власником усіх будинків, зведених ним або іншими особами на його землі, а також власником рослин. Усі інші речі вважалися рухомими – *res mobiles*. У наш час подібно до того, як розрізняють рухомі й нерухомі речі, розрізняють рухоме та нерухоме майно. Зокрема, ті самі речові права належать або до рухомого, або до нерухомого майна, зважаючи на те, чи є їхнім об'єктом рухомі або нерухомі речі. Наприклад, право власності або застави на нерухомо річ зараховується до нерухомого майна, а те саме

право власності на нерухому річ – до рухомого майна [4, с. 107].

На зміну рабовласницькому суспільству прийшов феодальний лад. Особливістю феодальних відносин є відмова від формальної рівності суб'єктів приватного права та їхній поділ за соціальним і майновим станом. Правовий статус особи мав спадковий характер і передавався по чоловічій лінії.

Відповідно, за канонами церкви жінка за феодальним правом визнавалася нерівноправною з чоловіком і володіла доволі обмеженими особистими немайновими та майновими правами в сімейних відносинах, хоча канонічне право загалом забезпечувало захист дружини в шлюбі, ґрунтуючись на тому принципі, що перед Богом подружжя в шлюбі рівні й мають однакові взаємні особисті зобов'язання. Проте чоловік був главою дому, унаслідок свого становища міг обирати місце проживання, у розумних межах поправляти свою дружину, вимагати від неї виконання своїх обов'язків, сумісних із її станом [3, с. 127].

Чоловік щодо дружини набував статусу не лише другого з подружжя, а й опікуна щодо неї та її майна [3, с. 215]. Так, наприклад, у «Саксонському Зерцалі» (пам'ятка німецького права XII ст.) зазначено: «Якщо чоловік бере дружину, то він бере у своє володіння все її майно на правах законної опіки... Жінка не вправі без згоди чоловіка відчувати будь-що з її майна...» [5, с. 357].

Наприкінці XVI ст. розпочалася епоха Відродження, а згодом – і Реформація, які змінили світоглядні засади поглядів на державу і право [6, с. 187]. Буржуазне суспільство зайнялось активною законотворчою роботою. Окрім цього, виникла необхідність створити можливість для осіб, які надавали кредити під іпотеку нерухомості, ознайомлюватися з правами інших осіб на земельну ділянку. Для задоволення цієї потреби в кінці XVIII ст. в Європі виникає інститут іпотечних книг, в основі ведення яких було правило, що будь-яке заставне право на нерухомість має юридичну силу для третіх осіб тільки тоді, якщо воно записане в особливі книги, що велися офіційними установами й були відкритими для довідок усім зацікавленим особам. Першим актом, у якому втілена іпотечна система, був Пруський іпотечний статут 1783 р. Засади, закріплені в цьому акті, «укоренилися» в давньому юридичному побуті німців, у яких відчуження й застава нерухомості відбувалися завжди гласно, за участі влади та супроводжувалася урочистими формальностями.

Саме іпотечні книги і стали прообразом перших у сучасному розумінні систем державної реєстрації прав на нерухоме майно. Згодом зміст іпотечних книг розширюється, і в них розпочинають відображати й відомості про інші речові права. Унаслідок того, що до іпотечних книг уносилися записи, пов'язані з речовими правами щодо земельних ділянок, вони отримали назву поземельних книг.

Унесення записів до поземельних книг базувалося на двох принципах: публічності й достовірності. Публічність полягала в тому, що поземельні книги повинні були відображати на певний момент точне юридичне ста-

новище будь-якої нерухомості, що входила до складу округу. Для досягнення цієї мети встановлювалося правило, що кожен акт, який має речово-правове значення (передання права власності, установлення застави або сервітуту тощо), повинен бути записаний у поземельну книгу, і лише з цього моменту він отримував юридичну силу для всіх третіх осіб. У свою чергу, сутністю принципу достовірності було те, що всякий запис у книзі мав повну юридичну силу для третіх осіб навіть тоді, коли він не відповідав дійсності.

Історичний погляд на проблему правового регулювання обороту нерухомого майна дає змогу зробити висновок про те, що саме об'єктивні властивості нерухомих речей стали причиною формування особливого правового режиму нерухомості, ядром якого є те, що ми сьогодні називаємо реєстрацією прав на нерухоме майно.

На українських землях, що входили до складу Російської імперії, спочатку для фіксації прав удавалися до використання символів, містичних ритуалів, обрядів, які значно впливали на свідомість особистості й передавалися через усні розповіді з покоління в покоління.

Поступово людство переходить до письмової форми закріплення прав, що, як зазначає Д.І. Мейер, «з'явилася насамперед щодо прав на нерухомість, зокрема на земельні ділянки як найбільш значимий вид власності в цивільному обороті того часу» [7, с. 358]. Отже, аналіз законодавства того періоду надає можливість зробити висновок, що запис у помісному наказі «вотчини за купцем» із моменту прийняття Уложення царя Олексія Михайловича (Соборне Покладання 1649 р.) набув обов'язкового характеру, так як саме з нею ототожнювалося поняття про перехід речового права.

Інший порядок, що отримав назву «кріпосний», мав переважно фіскальні цілі. Крім того, у цей самий період (у січні 1714 р.) в законодавстві Російської імперії з'являються терміни «нерухоме» та «рухоме» майно (відповідно до Указу Петра I «Про єдиноспадкування») [8, с. 45]. Тим самим було введено єдине поняття, яке регулювало правове становище земельних ділянок і будов, на відміну від рухомих речей.

Катерина II продовжила перетворення в цій сфері виданням «Установи для управління губерній» [9]. Обряд запису акта в книгу був замінений на оприлюднення через публікацію у «Відомостях». Замість Палати справ, що виконувала функції державного центру для всіх справ про поземельну власність, учинення кріпосних актів було покладено на цивільні палати й повітові суди, при яких були організовані установи кріпосних справ. Водночас діяло правило, відповідно до якого про вчинення актів, що тягнуть перехід нерухомого майна, необхідно було давати оголошення в центральних «Відомостях», а також вимагалось надання копій таких оголошень у губернії й повітах, де знаходилося майно. Разом із тим ця міра не давала ніяких гарантій, оскільки оголошення друкувалися з великим запізненням [9].

У 1866 р. видано правила, згідно з якими окружним судам пропонувалося вести реєстри купчих справ і роботи в них відмітки про чиненні введення у володіння. Нові правила мали велике значення, оскільки ними був визначений момент переходу права. Перехід права був пов'язаний тепер із датою введення, зазначеною в реєстрі. По суті справи, у Росії була введена реєстрація поземельної власності. Однак ніде не було закріплено, що це єдина законна форма передання.

Звід Законів Російської імперії не мав чіткого визначення поняття нерухомих речей. Разом із тим у науці цивільного права на той час існували різні думки з цього приводу.

Як зазначає Г.Ф. Шершеневич, поділ на рухомі та нерухомі речі утворився історично внаслідок переважного значення землі, звідси й договори про нерухомих завжди відрізнялися від договорів із рухомих майном. Землеволодіння становить велике політичне й фінансове значення; із землею тісно пов'язані питання про кредит. Тому й у сучасному праві всюди нерухомоті виділяються з низки інших об'єктів [10, с. 96].

Є.В. Васильовський із цього приводу відмічав, що практична важливість цього поділу речей зростає все більше й більше з розвитком цивілізації та економічного обороту, тоді як римське право стосовно рухомого й нерухомого майна застосовувало майже однакові норми, у сучасному законодавстві кожному з цих видів речей присвячені особливі, багато в чому відмінні одні від одного норми. Так, для нерухомоті існують іпотечні (вотчинні) статuti, що визначають особливий порядок придбання та припинення права власності, застави тощо; для рухомості, навпаки, зроблені винятки із загальних правил про володіння, давнину тощо [11, с. 118].

Ці думки були висловлені більш ніж сто років тому відомими дореволюційним російським цивілістами, але вони є актуальними й сьогодні.

На думку Г.Ф. Шершеневича, теоретично рухомі та нерухомі речі розрізняються за тією ознакою, чи здатні вони до переміщення без ушкодження сутності й зменшення цінності. Під назвою нерухомоті розуміється насамперед частина земної поверхні й усе те, що з нею пов'язане настільки міцно, що зв'язок не може бути перерваний без порушення виду й мети речі. Отже, сюди зараховують насамперед будови, якщо тільки їхній фундамент укріплений у землю, міські або сільські будинки, будинку кам'яні та дерев'яні, фабрики й заводи [10, с. 384], тоді як намети, переносні крамниці, навіси, балагани тощо будови, лише поставлені на землю, повинні вважатися рухомими речами, хоча закон і заявляє, начебто «усяка будова» без винятку визнається нерухомотію. Саме призначення будови, що їй дає власник, – бути в постійному зв'язку із землею, не має впливу на визнання за нею рухомої й нерухомої властивості.

Отже, на основі історичних спостережень можна зробити висновок про те, що надання публічності цивільному обороту нерухомого майна є об'єктивною закономірністю будь-якої правової системи, що визнає можливість

обороту нерухомоті. Повністю підтверджує цей висновок і подальший розвиток законодавства у сфері нерухомоті в Україні.

Після приходу до влади більшовиків у жовтні 1917 р. розпочалося формування соціалістичної системи права, у тому числі й сімейного. Відомий радянський учений В.О. Рясенцев зазначає: «У результаті Великої жовтневої соціалістичної революції було створено нове сімейне право і скасовано царське законодавство, що закріплювало нерівноправність статей, пригнічення жінки й інші форми нерівності та обмежень у сімейно-шлюбних відносинах» [12, с. 28].

Декретом ВЦВК Рад робітничих, солдатських і селянських депутатів від 27 січня 1918 р. була скасована всяка власність на землю й заборонені не тільки перехід ділянок від однієї особи до іншої, а й право користування ними. Іншими словами, повністю заборонявся цивільний оборот ділянок землі. Саме поняття «нерухоме майно» скасовувалося, у підсумку поняття «нерухомих» у радянський період розвитку цивільного права не знаходило правового закріплення аж до 1990 р. Сама земля та інші об'єкти, які належали раніше до нерухомого майна, були оголошені надбанням держави й виключені із «приватного обороту». Відповідно, була відсутня необхідність існування реєстраційної системи. Однак, незважаючи на те що реєстраційна система в її сучасному розумінні була відсутня, норми про реєстрацію прав на нерухоме майно існували тією мірою, якою оборот нерухомого майна допускався законом.

Свого часу таку функцію виконували межові знаки та проголошення клятв, на сьогодні система державної реєстрації прав на нерухомих передбачає відпрацьовані юридичні механізми.

Висновки. Отже, аналіз свідчить, що історично застосовувалися різноманітні способи укріплення прав на нерухомих, що еволюціонували від найпримітивніших до сучасних. Можна констатувати, що наступним кроком удосконалення системи державної реєстрації прав на нерухоме майно має стати єдина система такої реєстрації. Перспективними вважаємо подальші наукові розвідки щодо створення науково-теоретичної основи запровадження в майбутньому єдиного реєстру всіх прав на нерухоме майно.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Орач Є.М. Основи римського приватного права : [навчальний посібник] / Є.М. Орач, Б.І. Тищик. – Львів : Ред.-вид. відділ Львів. ун-ту, 2000. – 238 с.
2. Підпригора О.А. Римське право : [підручник] / О.А. Підпригора, Є.О. Харитонов. – 2-ге вид. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 528 с.
3. Основи римського приватного права : [підручник] / [В.І. Борисова, Л.М. Баранова, М.В. Домашенко та ін.] ; за заг. ред. В.І. Борисової та Л.М. Баранової. – Х. : Право, 2008. – 224 с.
4. Барон Ю. Система римського громадянського права : в 6 кн. – СПб. : Издательство Р. Асланова «Юридический центр Пресс», 2005. – Книга 2 : Право владения. – 2005; Книга 3 : Вещные права. – 2005.
5. Саксонське Зерцало. SACHSENSPIEGEL [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vostlit.info/Texts/Dokumenty/Germany/XIII/Sachsenspiegel/frametext3.htm>.

6. История государства и права зарубежных стран. – М. : Норма, 1996. – Часть 1 : Учебник для вузов / под ред. проф. Н.А. Крашенинниковой и проф. О.А. Жидкова. – 1996. – 201 с.

7. Мейер Д.И. Русское гражданское право : в 2-х ч. / Д.И. Мейер. – М. : Статут, 2003. – 831 с.

8. Лизогуб В.А. Правовое положение дворянства в эпоху Петра I / В.А. Лизогуб // Теория і практика правознавства. – 2011. – № 1. – С. 45–54.

9. Маркевич О.В. Губернське правління як місцева державна установа кінця XVIII – першої половини XIX ст. (на

прикладі Волинської губернії) / О.В. Маркевич [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://core.ac.uk/download/pdf/12086827.pdf>.

10. Шершеневич Г.Ф. Учебник русского гражданского права (по изданию 1907 г.) / Г.Ф. Шершеневич ; вступительная статья Е.А. Суханова. – М. : Фирма «СПАРК», 1995. – 556 с.

11. Васильковский В.Е. Учебник гражданского процесса / В.Е. Васильковский. – М., 1917. – 574 с.

12. Рясенцев В.А. Семейное право: [учебник] / В.А. Рясенцев. – М. : Юрид. лит., 1967. – 224 с.

УДК 347.65/68(430+44)

ДОГОВОР О НАСЛЕДОВАНИИ В ГЕРМАНИИ И ФРАНЦИИ: ДОКТРИНАЛЬНЫЙ И НОРМАТИВНЫЙ АСПЕКТЫ

Скрыпник О.В., к. ю. н.,
доцент кафедры права Европейского Союза
и сравнительного правоведения
Национальный университет «Одесская юридическая академия»

В статье проанализированы доктринальные замечания и нормы зарубежного гражданского законодательства в отношении определения понятия договора о наследовании. В частности автором были рассмотрены такие аспекты проблематики, как форма законодательной интерпретации доктринальной позиции о наследственном договоре, его признаков и видов в праве Германии и Франции; дифференцированный подход к договору, предметом которого может быть как право наследования, так и непосредственно наследство.

Ключевые слова: договор о наследовании, право наследования, наследственная масса, договор о назначении наследника, договор об отречении от наследства.

У статті проаналізовані доктринальні зауваження і норми зарубіжного цивільного законодавства відносно визначення поняття договору про спадкоємство. Зокрема автором були розглянуті такі аспекти проблематики, як форма законодавчої інтерпретації доктринальної позиції про спадковий договір, його ознак і видів у праві Німеччини та Франції; диференційований підхід до договору, предметом якого може бути як право спадкоємства, так і безпосередньо спадок.

Ключові слова: договір про спадкоємство, право спадкоємства, спадкова маса, договір про призначення спадкоємця, договір про зречення від спадку.

Skrypnyk A.V. THE CONTRACT OF INHERITANCE IN GERMANY AND FRANCE: DOCTRINAL AND NORMATIVE ASPECTS

In the article attempt of analysis of doctrine remarks and norms of foreign civil legislation is undertaken in regard to decision of concept of agreement about an inheritance. In particular by an author such aspects of problem, as form of legislative realization of doctrine position, were considered agreement about an inheritance, his signs and kinds in a law of Germany and France; differentiated going near an agreement article of which can be both a right of inheritance and directly inheritance.

Key words: agreement about an inheritance, right of inheritance, inherited property, agreement about setting of inheritor, agreement about renunciation from an inheritance.

Постановка проблемы. Сам институт наследственного договора обязан своим происхождением той эпохе, когда общество базировалось на принципах феодального поземельного права, и когда вопросы, связанные с переходом недвижимости, имели огромное значение для существования тех или иных средневековых организаций. Своим происхождением и становлением в качестве отдельного самостоятельного правового института, наследственный договор обязан немецкой правовой доктрине, поскольку сама теория договора о наследовании была сформирована именно немецкими учеными (например, Бартолом и Бальдом, Гассе и Безелером, Штоббе и т. д.).

Степень разработанности проблемы. Что касается научно-правовых работ, предметом исследования которых стал наследственный договор, то данной проблематикой занимались такие ученые, как В. Васильченко, В. Курдиновский, В. Никольский, Н. Шама и др.

Целью исследования является выявление и анализ нормативного и доктринального аспектов в отношении определения понятия договора о наследовании.

Изложение основного материала. Изначально юристы понимали под «наследственным договором» договор о будущем наследстве, т. е. другими словами, такой договор, предметом которого служит наследственное имущество в целом или в части. Так, Стрикк,